ARREST VAN HET HOF
VAN 31 MAART 1977 [1]

W. Bozzone
tegen Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid
(verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door de Arbeidsrechtbank te Brussel)

Zaak 87/76

Samenvatting

1. *Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Wetgeving van een Lid-Staat in de zin van artikel 1, letter j, van verordening 1408/71 — Begrip*

2. *Sociale zekerheid van migrerende werknemers — Rechten verkregen krachtens de wetgeving van een Lid-Staat — Gerechtigd — Bezoldigde werkzaamheid uitsluitend verricht in een buiten het moederland gelegen gebied — Voorwaarde ten aanzien van de verblijfplaats gesteld — Intrekking — Toepassing*
(Verordening 1408/71, art. 10, lid 1)

1. Onder wettelijke regeling in de zin van artikel 1, letter j, van verordening 1408/71 vallen alle soorten wetgevende, verordenende en administratieve maatregelen der Lid-Staten; de gezamenlijke ten deze toepasselijke nationale maatregelen moeten er onder begrepen worden geacht; en wel niet alleen die geldende in het moederland, doch ook die geldende in gebieden die bijzondere betrekkingen met die staten onderhouden.
2. Bij gebreke van uitdrukkelijke, andersluidende bepalingen, geldt de in artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 1408/71 voorgeschreven intrekking van ten aanzien van het verblijf gestelde clausules, ten aanzien van de gerechtigde tot uitkeringen die in de wetgeving van een Lid-Staat zijn gewaarborgd en betrekking hebben op een bezoldigde werkzaamheid, uitsluitend verricht in een gebied dat destijds met een Lid-Staat bijzondere betrekkingen onderhield, terwijl die gerechtigde, onderdaan van een Lid-Staat, verblijf houdt op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke voor de uitkeringen van sociale zekerheid, verband houdende met de op dat grondgebied verrichte werkzaamheden, heeft op te komen.

In de zaak 87/76

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van de Arbeidsrechtbank te Brussel in het voor die rechterlijke instantie aanhangig geding tussen

1 — Procestaal: Frans.

W. BOZZONE

en

DIENST VOOR DE OVERZEESE SOCIALE ZEKERHEID

om een prejudiciële beslissing inzake de vraag hoe de in verordening 1408/71 gebezigde term werknemer moet worden uitgelegd wanneer de werkzaamheid in loondienst verricht is in een vroeger koloniaal bestuurde geassocieerde Staat,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, A. M. Donner en P. Pescatore, kamerpresidenten, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco en A. Touffait, rechters,

advocaat-generaal: F. Capotorti
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat het verwijzingsvonnis en de opmerkingen, gemaakt krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG, kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en het procesverloop

Verzoeker in het hoofdgeding, de heer W. Bozzone, is een Italiaan die van 12 juli 1952 tot 13 mei 1960 in het voormalig Belgisch Kongo, thans: Republiek Zaïre, werkzaam is geweest.

In april 1960 is hij om gezondheidsredenen uit Afrika naar Italië teruggekeerd. Zijn werkgever had inmiddels zijn arbeidscontract opgezegd, met uitbetaling van een schadeloosstelling overeenkomende met drie maanden salaris. Op 20 april 1960 verzocht hij het Belgisch Invaliditeitsfonds hem in het genot te stellen van een invaliditeitsuitkering krachtens

het Koloniaal Besluit van 7 augustus 1952, houdende regeling van de ziekte- en invaliditeitsverzekering van de koloniale werknemers. Bij besluit van 18 augustus 1960 is hem tot 31 januari 1961 zulk een uitkering toegekend. Maar bij brief van 29 december 1960 deelde het Fonds hem mede dat hij bij gebreke van werkelijke en gewone verblijfplaats in België na 31 januari 1961 niet langer voor de uitkering in aanmerking kwam; verwezen werd naar artikel 2 (2°) van het Koloniaal Besluit van 7 augustus 1952, volgens hetwelk betrokkene zijn werkelijke en gewone verblijfplaats moet hebben in België, Belgisch Kongo, Ruanda-Urundi of in een land waarmee een overeenkomst van wederkerigheid bestaat, welk voorschrift alleen niet geldt wanneer men door het Fonds is gemachtigd om wegens gezondheidsredenen tijdelijk zijn verblijfplaats te verlaten. Op 7 februari 1967 diende verzoeker door tussenkomst van een beroepsorganisatie een nieuwe aanvraag in op grond van het Koninklijk Besluit van 16 november 1966 — waarin bepaalde voordelen bedoeld in de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid tot onderdanen van de Lid-Staten der EEG zijn uitgebreid —; volgens de Arbeidsrechtsbank was deze aanvraag ten onrechte ingediend: hij had vóór 30 juni 1960 in Kongo gewerkt, zodat het in zijn geval alleen om de koloniale sociale zekerheid ging. Toch verklaarde de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid, verweerder in het geding, de besluiten betreffende de ziekte- en invaliditeitsverzekering van de werknemers van Kongo en Ruanda-Urundi op hem van toepassing, aanvankelijk slechts voor de periode van 8 februari 1967 tot 31 juli 1967, welke periode vervolgens echter telkens met zes maanden is verlengd, laatstelijk tot 31 december 1973. Op 28 december 1973 deelde verweerder hem mede te hebben besloten de uitkering per 1 januari 1974 stop te zetten, aangezien zijn vaste verblijfplaats in Italië — sedert 1960 — niet als een tijdelijke verblijfplaats in de zin van de wettelijke regeling kon worden beschouwd. Op 26 februari 1974 vorderde verzoeker voor de Arbeidsrechtbank erkenning van zijn recht op de invaliditeitsuitkering.

De Arbeidsrechtbank te Brussel overwoog dat het geding zijn oorzaak vindt in de verplichting verblijf te houden in België, Zaïre, Ruanda-Urundi dan wel in een staat waarmede België een overeenkomst van wederkerigheid is aangegaan, alsook dat het Koloniaal Besluit van 7 augustus 1952 aldus naar gelang van de verblijfplaats der gerechtigden discrimineert.

De Arbeidsrechtbank te Brussel heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen derhalve verzocht uitspraak te doen inzake de navolgende vragen:

1. Is artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening nr. 1408/71, betreffende de afschaffing van de voorwaarde van woonplaats, van toepassing op iemand die vanwege uitsluitend in een geassocieerd gebied verrichte arbeid in loondienst recht heeft op uitkeringen, wanneer die rechthebbende onderdaan is van een Lid-Staat en woonplaats heeft op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke de sociale zekerheidsuitkeringen uit hoofde van de werkzaamheid in bedoeld geassocieerd gebied moet betalen? Met andere woorden: is artikel 2, lid 2, van het Koloniaal Besluit van 7 augustus 1952, zoals gewijzigd bij besluit van 2 juli 1956, in strijd met de bepalingen van verordening nr. 1408/71, voor zover het het hebben van werkelijke en gewone verblijfplaats in België, Belgisch Kongo, Ruanda-Urundi of een land waarmee een overeenkomst van wederkerigheid is gesloten, voorschrijft?
2. Moet de werknemer die in een geassocieerd gebied werkzaam was en destijds onder de bijzondere wettelijke regeling viel welke door een der Lid-Staten voor dat gebied en de daar werkzame personen was vastgesteld — in casu het Koloniaal Besluit van 7 augustus 1952 — worden beschouwd als een werknemer op wie de wetgeving van een der Lid-Staten van toe-

passing is of is geweest, in de zin van artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71?

Het verwijzingsvonnis is op 15 september 1976 ter griffie van het Hof ingeschreven.

Overeenkomstig artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door partijen in het hoofdgeding, te weten de heer Bozzone en de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid, alsook door de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

Op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord heeft het Hof besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Samenvatting van de voor het Hof gemaakte schriftelijke opmerkingen

De heer W. Bozzone, *verzoeker in het hoofdgeding,* merkt met verwijzing naar de feiten op dat de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid op aandrang van het Rekenhof de uitkeringen heeft stopgezet. Hij betoogt vervolgens dat de verblijfplaats — conditie, gesteld door de oude koloniale regeling — aan het vrije verkeer van werknemers niet in de weg kan staan, en wel met name niet aan de toepassing van artikel 51 van het Verdrag; zulk een conditie kan hoogstens haar rechtvaardiging vinden in de noodzaak om de gezondheidstoestand van de tot sociale uitkeringen gerechtigden te controleren. De economische overwegingen waardoor de Belgische wetgever van 1952 zich heeft doen leiden, en het feit dat het ingeroepen besluit in de koloniale situatie is vastgesteld doen aan de toepasselijkheid van de communautaire regeling niet af. Naar gemeenschapsrecht is de heer Bozzone als een migrerend („zich verplaatsend") werknemer te beschouwen; te zijnen gunste dient dus uitvoering te worden gegeven aan artikel 10 van verordening 1408 van 14 juni 1971, volgens welk artikel het feit dat de tot uitkering gerechtigde woont op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan waar zich het tot uitkering verschuldigde orgaan bevindt, niet tot discriminatie mag leiden. Omdat dit orgaan — in casu: de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid — een Belgisch orgaan is, doet het feit dat betrokkene zijn rechten aan in Kongo verrichte arbeid ontleent, aan de toepasselijkheid van het gemeenschapsrecht niet af.

Voorts zou de heer Bozzone een „werknemer" zijn in de zin welke het Hof aan die term heeft gehecht, namelijk: een sociaal verzekerde, ook al is hij niet daadwerkelijk in loondienst werkzaam.

Verzoeker in het hoofdgeding stelt het Hof derhalve voor de Arbeidsrechtbank te Brussel als volgt te antwoorden:

„1. Artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 1408 van 1971 is op verzoeker Bozzone van toepassing, om het even waar de plaats van zijn bezoldigde werkzaamheid was gelegen, wanneer maar vaststaat dat hij als onderdaan van een Lid-Staat van de EEG woonachtig is op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die waar het tot uitkering verplichte orgaan zich bevindt.

2. Het besluit van 7 augustus 1952, gewijzigd bij besluit van 2 juli 1956, is in strijd met het Verdrag van Rome, en met name ook met verordening 1408/71, voor zover men volgens hetzelve zijn werkelijke en gewone verblijfplaats moet hebben in België, Belgisch Kongo, Ruanda-Urundi of in een land waarmee een overeenkomst van wederkerigheid bestaat.

3. Een werknemer, tewerkgesteld in een geassocieerd gebied dat destijds viel onder de bijzondere wetgeving die door een der Lid-Staten voor dat gebied was vastgesteld, is te beschouwen als een werknemer op wie de wetgeving van een Lid-Staat van toepassing is in de zin van artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71."

De Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid, *verweerder in het hoofdgeding,* schetst eerst de omstandigheden welke tot het geding aanleiding hebben gegeven en bespreekt de standpunten, door partijen voor de Arbeidsrechtbank ingenomen, alsook het vonnis van de Arbeidsrechtbank; uit een en ander blijkt het belang van de gestelde vragen: het gaat erom of een situatie als de onderhavige onder verordening 1408/71 valt dan wel, integendeel, onder artikel 135 van het Verdrag en de daar voorziene overeenkomsten; voorts is het van belang te weten of de voor het overzeese gebied voorziene sociale wetgeving als „wetgeving van een der Lid-Staten" — in de zin van artikel 20, lid 1, van verordening 1408/71 — is te beschouwen.

Met het oog op beantwoording van de vraag naar de toepasselijkheid van verordening 1408/71 op werknemers uit de Lid-Staten die in een overzees land of gebied zal hebben gewerkt, verwijst de Dienst naar 's Hofs arresten Nonnenmacher 92/63; Chiechelski 1/67 en De Moor 2/67, waarin de doelstelling van de artikelen 48 tot en met 51 van het Verdrag, en derhalve ook de doelstelling en strekking der uitvoeringsverordeningen, zijn omlijnd: het gaat om de bevordering van het vrije verkeer van werknemers tussen de Lid-Staten en niet in de landen en gebieden overzee; de toepasselijkheid van het gemeenschapsrecht inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers wordt niet uitsluitend naar de nationaliteit bepaald; ook de activiteiten waarvoor het Verdrag de mobiliteit der werknemers heeft willen bevorderen, moeten — blijkens de titel van verordening 1408/71 — „binnen de Gemeenschap" worden verricht.

De eerste vraag dient dus in die zin te worden beantwoord dat artikel 10, lid 1, van verordening 1408/71 niet geldt voor de gerechtigden tot uitkeringen verworven door uitsluitend in een geassocieerd gebiedsdeel in loondienst verrichte werkzaamheden, ook al is betrokkene onderdaan van een Lid-Staat, woonachtig op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke wegens in dat geassocieerd gebied verrichte werkzaamheden tot uitbetaling der uitkeringen der sociale zekerheid verplicht is. Artikel 2 (2°) van het Koloniaal Besluit van 7 augustus 1952, zoals gewijzigd bij besluit van 2 juli 1956, is dan ook niet in strijd met verordening 1408/71 voor zover het voorschrijft dat men zijn werkelijke en gewone verblijfplaats moet hebben in België, Belgisch Kongo, Ruanda-Urundi, of in een land waarmee een overeenkomst van wederkerigheid bestaat.

Met betrekking tot de betekenis van de in artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71 gebezigde term „wetgeving van een Lid-Staat" betoogt de Dienst dat de in casu toepasselijke wetgeving is „een koloniaal besluit, uitgegaan van de Koning der Belgen, gewone wetgever van de kolonie", dat deel zou uitmaken van het nationale recht van Zaïre indien het niet op 1 juli 1960 door de gezagsorganen van Zaïre met zoveel woorden zou zijn afgeschaft.

De Belgische wetgever heeft er zich toe beperkt de betaling van uitkeringen krachtens een tot „vreemde" wet geworden, doch ongewijzigd gebleven regeling te waarborgen. Maakt het koloniaal decreet van 7 augustus 1952 nu deel uit van de „wetgeving van een Lid-Staat", die op de werkgever „van toepassing" is geweest? Gezien de opzet van het Verdrag, waarin meermalen tussen „Lid-Staten" en „landen en gebieden overzee" (artikel 3 k, 131, 136, 227) wordt onderscheiden, mag worden aangenomen dat als in verordening 1408/71 sprake is van de „wetgeving van een Lid-Staat", bedoeld is de „in die Lid-Staat toepasselijke wetgeving", doch niet de wetgeving, toepasselijk in een land of gebied dat met bedoelde Lid-Staat bijzondere betrekkingen onderhoudt. De door een Lid-Staat gegeven garantie schept geen recht op uitkering en een garantiewet is niet te beschouwen als een wetgeving die op een werknemer van toepassing is of geweest is.

Voorts mag, gezien de doelstelling van de regelen betreffende het vrije verkeer van werknemers tussen Lid-Staten, en met name gezien artikel 51, aan verordening 1408/71 niet een ruimer toepassingsgebied worden toegekend dan aan het basisvoorschrift.

De tweede vraag ware dus als volgt te beantwoorden:

„Een werknemer, tewerkgesteld in een geassocieerd gebied dat destijds viel onder de bijzondere regeling, door een Lid-Staat geschapen voor dat gebied en voor degenen die er waren tewerkgesteld, is niet te beschouwen als een werknemer op wie in de zin van artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71, de wetgeving van een Lid-Staat van toepassing is of geweest is".

De *Commissie van de EG* maakt een vooropmerking betreffende de formulering van de vragen welke de Arbeidsrechtbank te Brussel aan het Hof heeft gesteld en stelt voor de volgorde dier vragen te wijzigen omdat het op de eerste vraag te geven antwoord van de beantwoording van de tweede vraag afhankelijk is; bovendien zou in de eerste vraag aan alle eventueel toepasselijke regels van gemeenschapsrecht en niet alleen aan verordening 1408/71 moeten worden gerefereerd. Volgens de Commissie zouden de vragen als volgt moeten worden geformuleerd:

„1. Is de werknemer, tewerkgesteld in een geassocieerd gebied dat destijds viel onder de bijzondere wetgeving door een der Lid-Staten geschapen voor dat gebied en degenen die er waren tewerkgesteld, in casu: het koloniaal besluit van 7 augustus 1952, te beschouwen als een werknemer op wie — in de zin van artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71 — de wetgeving van een der Lid-Staten van toepassing is of geweest is?

2. Is het gemeenschapsrecht, en met name artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 1408/71 — betreffende de opheffing van bepalingen inzake de woonplaats — van toepassing op een rechthebbende op uitkeringen verkregen wegens een werkzaamheid in loondienst die uitsluitend in een geassocieerd gebied is verricht, wanneer die rechthebbende, onderdaan van een Lid-Staat, woont op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke voor de betaling van uitkeringen van sociale zekerheid wegens de in dat territoir verrichte werkzaamheden moet opkomen; met andere woorden: is artikel 2 (2°) van het koloniaal besluit van 7 augustus 1952, zoals gewijzigd bij besluit van 2 juli 1956, in strijd met het gemeenschapsrecht, en wel met name met verordening 1408/71, voor zover daarin is voorgeschreven dat men zijn werkelijke en gewone verblijfplaats moet hebben in België, Belgisch Kongo, Ruanda-Urundi, of in een land waarmee een overeenkomst van wederkerigheid bestaat?"

De Commissie is van mening dat op de aldus opnieuw geformuleerde eerste vraag moet worden geantwoord dat het besluit van 7 augustus 1952 is genomen in het kader van de koloniale wetgeving van de Belgische autoriteiten, zoals die tot 30 juni 1960 — dat wil zeggen: tot na het vertrek van verzoeker in het hoofdgeschil — in Kongo heeft gegolden. Toen dat besluit vervolgens met terugwerkende kracht door Zaïre werd afgeschaft, heeft de Belgische garantiewet van 16 juni 1960 blijkens zijn artikelen 9 en 7 voor de nodige continuïteit willen zorgen. Deze op betrokkene ongetwijfeld toepasselijke bepalingen zijn, gezien de in artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71 afgebakende personele werkingssfeer en de in artikel 1, alinea k dier verordening gegeven omschrijving van de term wetgeving, als wetgeving van een der Lid-Staten te beschouwen. De materiële werkingssfeer der verordening wordt in artikel 4 omschreven door een opsomming van de verschillende regelingen, waaronder de „prestaties bij invaliditeit" met zoveel woorden worden genoemd; onder de zeer ruime omschrijving van de

stelsels waarop de verordening van toepassing is, kan een koloniaal besluit dat met de gewone Belgische wetgeving is gelijk te stellen en bij de garantiewet van 1960 in ieder geval in de gewone wetgeving is geïncorporeerd, zonder moeite worden gebracht. De argumenten aangevoerd ten betoge dat artikel 51 van het Verdrag alleen zou gelden voor situaties voorzien in de wetgevingen van de Lid-Staten geldende voor het grondgebied in de Gemeenschap en de daarmede uitdrukkelijk gelijkgestelde gebieden, zijn aanvechtbaar:

— dat in artikel 135 van het Verdrag wordt gesproken van overeenkomsten die er nooit zijn gekomen, kan communautaire of nationale waarborgen niet krachteloos maken;
— een voorwaarde waarbij de werkingssfeer van de communautaire bepalingen wordt ingeperkt, moet duidelijk zijn voorzien; het toepassingsgebied van verordening 1408/71 is aan de hand van personele en materiële criteria (artikelen 2 en 4) afgebakend en de in artikel 1 niet omschreven term grondgebied wordt slechts subsidiair en in welomschreven gevallen (artikel 2, lid 1, artikel 3, lid 1) gebezigd.

Het Hof heeft in zijn jurisprudentie (Merluzzi 80/71) reeds aanvaard dat het gemeenschapsrecht geldt voor migrerende werknemers op wie de wetgeving van een andere Lid-Staat — in voormalig koloniaal gebied — van toepassing geweest is. De plaats waar de eventuele aanspraken op uitkeringen zijn verkregen, doet er niet aan af dat de regeling welke bedoelde aanspraken deed ontstaan als „nationale wetgeving" is te beschouwen. Het antwoord op de eerste vraag moet derhalve bevestigend luiden.

Dat brengt volgens de Commissie mede dat ook de opnieuw geformuleerde tweede vraag in bevestigende zin zou moeten worden beantwoord. Men behoeft er slechts de duidelijke bewoordingen van artikel 10, lid 1, van verordening 1408/71 (aangenomen dat die verordening toepasselijk is) op na te slaan. Maar ook al mocht het Hof de eerste vraag in ontkennende zin beantwoorden, dan zal de tweede vraag nochtans op grond van het Verdrag zelf bevestigend moeten worden beantwoord: volgens de artikelen 48, tot en met 51 is het verboden clausules te introduceren of te handhaven volgens welke de uitbetaling van uitkeringen door in loondienst verrichte werkzaamheden verworven, van het hebben van een bepaalde verblijfplaats afhankelijk wordt gesteld.

Op grond van de gezamenlijke in haar memorie gemaakte opmerkingen is de Commissie van mening dat de aan het Hof gestelde vragen als volgt kunnen worden beantwoord:

„1. Artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71 is in die zin te verstan dat het betrekking heeft op werknemers op wie de wetgeving van een Lid-Staat van toepassing is geweest, ook wanneer die wetgeving is geschreven voor een geassocieerd gebied en voor degenen die daar in loondienst werkzaam waren;
2. Artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 1408/71 is in die zin te verstaan dat het geldt voor rechten verkregen krachtens de wetgeving van een Lid-Staat, ook wanneer die wetgeving is geschreven voor een geassocieerd gebied en voor degenen die daar in loondienst werkzaam waren".

III — Mondelinge behandeling

De openbare terechtzitting heeft op 8 februari 1977 plaatsgevonden.

De heer *Bozzone,* vertegenwoordigd door de te Brussel gevestigde advocaten R. Schueler en R. Versteegh, heeft de argumenten welke reeds tijdens de schriftelijke behandeling zijn ontwikkeld, nogmaals voorgedragen en betoogd dat op hem wel degelijk Belgische wetgeving is toegepast, of het nu gaat om het besluit van 1952 dan wel om de wet van 17 juli 1963; het bewijs wordt volgens hem reeds

geleverd door het feit dat de rechtbank die de vraag aan het Hof heeft voorgelegd, bevoegd is van de zaak kennis te nemen. En als een „overeenkomst van wederkerigheid" bedoeld door de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid, kan ook het EEG-Verdrag zelf — dat Italië en België bindt — worden beschouwd.

De *Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid,* vertegenwoordigd door de te Brussel gevestigde advocaat professor M. Waelbroeck, heeft betoogd dat de territoriale werkingssfeer van het gemeenschapsrecht bij gebreke van desbetreffende voorschriften niet willekeurig mag worden uitgebreid. Het arrest-Meluzzi betrof een ander geval, waarin met een uitdrukkelijk voorschrift kon worden gewerkt. Voorts mogen de communautaire rechtsregels, zoals die naar de stand van de Europese wettelijke regelingen en plaatselijke situaties zijn geharmoniseerd, niet ook worden toegepast op situaties ontstaan in een overzees gebied waar de verscheidenheid van de vroeger toegepaste en nog steeds toepasselijke wettelijke regelingen in stand is gebleven.

De *Commissie,* vertegenwoordigd door de gemachtigde R. Baeyens, juridisch adviseur, bijgestaan door Mevrouw D. Sorasio-Allo, lid van de juridische dienst, heeft er met name op gewezen dat de garantiewet krachtens welke de Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid thans verplicht was aan de heer Bozzone pensioen te betalen, een Belgische wet was, terwijl het afhankelijk stellen van de betaling van de sociale uitkeringen — welke door een lichaam van een Lid-Staat aan een onderdaan van de Gemeenschap verschuldigd zijn — van enigerlei ten aanzien van de woonplaats gestelde voorwaarde, zowel op grond van de desbetreffende bepalingen als ook naar vaste juridisprudentie uitgesloten moet worden geacht.

In antwoord op door het Hof gestelde vragen heeft die Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid verklaard dat:

— 60 à 70 % van de middelen der koloniale bureaus door Zaïre zijn overgenomen, terwijl 30 à 40 % is overgedragen aan nieuwe Belgische lichamen, ingesteld ter voortzetting van het beheer van het gerepatrieerde kapitaal;

— onder wetgeving in de zin van artikel 2, van verordening 1408/71 is te verstaan „de wetgeving die op de werknemers van toepassing is geweest in tot het moederland behorende gebieden, met name in Europese gebieden, en wellicht ook de wetgeving welke op die werknemers in de Europese gebieden van toepassing is geweest, met dien verstande evenwel dat de uitkeringen binnen de Gemeenschap moeten zijn verkregen".

Overwegende dat de advocaat-generaal ter terechtzitting van 9 maart 1977 zijn conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de Arbeidsrechtsbank te Brussel bij vonnis van 6 september 1976, ingekomen ter griffie op 11 oktober 1976, het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag de navolgende vragen heeft gesteld:

1. Is artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening nr. 1408/71, betreffende de afschaffing van de voorwaarde van woonplaats, van toepassing op iemand die vanwege uitsluitend in een geassocieerd gebied verrichte arbeid

in loondienst recht heeft op uitkeringen; wanneer die rechthebbende onderdaan is van een Lid-Staat en woonplaats heeft op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke de sociale zekerheidsuitkeringen uit hoofde van de werkzaamheid in bedoeld geassocieerd gebied moet betalen? Met andere woorden: is artikel 2, lid 2, van het koloniaal besluit van 7 augustus 1952, zoals gewijzigd bij besluit van 2 juli 1956, in strijd met de bepalingen van verordening nr. 1408/71, voor zover het hebben van werkelijke en gewone verblijfplaats in België, Belgisch-Congo, Ruanda-Burundi of een land waarmee een overeenkomst van wederkerigheid is gesloten, voorschrijft;

2. Moet de werknemer die in een geassocieerd gebied werkzaam was en destijds onder de bijzondere wettelijke regeling viel welke door een der Lid-Staten voor dat gebied en de daar werkzame personen was vastgesteld — in casu het koloniaal besluit van 7 augustus 1952 — worden beschouwd als een werknemer op wie de wetgeving van een der Lid-Staten van toepassing is of is geweest, in de zin van artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71;

2 dat deze vragen zijn opgeworpen tijdens de behandeling van een beroepsschrift, door een in Italië verblijvende Italiaanse werknemer aangespannen tegen een Belgisch orgaan van sociale zekerheid, met verzoek om nietigverklaring van de weigering van bedoeld orgaan hem op grond van verzekeringstijdvakken, door hem in het voormalige Belgisch Kongo thans: de Republiek Zaïre, vervuld, invaliditeitsuitkeringen toe te kennen;

3 dat die weigering is geschied op grond van de overweging dat krachtens het door de nationale rechterlijke instantie bedoelde koloniale besluit — dat op verzoeker in het hoofdgeding van toepassing was geweest, terwijl ten deze relevante bepalingen in een Belgische wet zijn overgenomen — in het genot van zulke uitkeringen alleen worden gesteld personen die hun werkelijke en gewone verblijfplaats in België dan wel in een van de voormalige Belgische koloniën hebben;

4 Overwegende dat verordening 1408/71 van 14 juni 1971 (PB L 149, blz. 2) naar luid van haar artikel 2, lid 1, van toepassing is op werknemers op wie de wetgeving van een of meer Lid-Staten van toepassing is of geweest is, en die onderdanen van een der Lid-Staten zijn;

5 Overwegende dat in verband met deze bepaling de tweede aan het Hof gestelde vraag in de eerste plaats moet worden behandeld, immers mocht op

verzoeker — die onbetwist de hoedanigheden van werknemer en van onderdaan van een Lid-Staat bezit — „de wetgeving van een Lid-Staat" geacht moeten worden niet „van toepassing" te zijn of te zijn geweest, dan zou op zijn casuspositie de communautaire regeling toepassing missen, waarmede de eerste vraag zonder voorwerp zou zijn geraakt;

6 dat derhalve in de eerste plaats moet worden nagegaan wat onder „wetgeving van een Lid-Staat" is te verstaan;

7 Overwegende dat volgens verweerder in het hoofdgeding onder „wetgeving van een Lid-Staat" zou zijn te verstaan de „wetgeving die in die Lid-Staat van toepassing is, doch niet de wetgeving van toepassing in een land of gebied dat met die Lid-Staat bijzondere betrekkingen onderhoudt";

8 dat hij uit die uitlegging afleidt dat de communautaire regeling uitsluitend van toepassing is op de als voormalig moederland te beschouwen gebieden der Lid-Staten;

9 Overwegende dat bij de uitlegging van de term „wetgeving" dient te worden gerefereerd aan artikel 1, letter j, van verordening 1408/71, volgens welke bepaling onder die term ten aanzien van elke Lid-Staat worden verstaan de bestaande of toekomstige wetten, regelingen, statutaire bepalingen en alle andere uitvoeringsmaatregelen, welke betrekking hebben op de takken en stelsels van sociale zekerheid, bedoeld in artikel 4, leden 1 en 2, in welke laatste bepaling de materiële werkingssfeer der verordening is omschreven — ook ten aanzien van prestaties bij invaliditeit als door verzoeker verlangd —;

10 dat deze opvallend lange definitie alle soorten wetgevende, verordenende en administratieve maatregelen der Lid-Staten omvat en dat de gezamenlijke ten deze toepasselijke nationale maatregelen er onder begrepen moeten worden geacht;

11 dat in het licht van deze overweging dient te worden nagegaan of maatregelen als door de nationale rechterlijke instantie bedoeld vallen onder het begrip „wetgeving (van een Lid-Staat)" in de zin van de artikelen 1, letter j, en 2, lid 1, van de verordening;

12 Overwegende dat betrokkene blijkens het dossier aanvankelijk viel onder het koloniaal besluit van 7 augustus 1952 houdende instelling van een ziekte- en invaliditeitsverzekering voor de koloniale werknemers, krachtens welk besluit hem invaliditeitspensioen is toegekend;

13 dat dit verzekeringsstelsel is gewaarborgd en dat onder vigeur van dat stelsel verkregen rechten zijn bekrachtigd bij de Belgische wet van 16 juni 1960 welke de continuïteit der bij besluit van 7 augustus 1952 ingevoerde regeling heeft verzekerd;

14 dat in die wet voorts niet alleen waarborgen zijn gegeven voor de betaling van uitkeringen onder vigeur van het besluit verkregen, doch de bestaande regeling — langs de weg van latere wijzigingen — ook in die zin is aangevuld dat er aanvullende uitkeringen kunnen worden toegekend (artikel 5 bis), terwijl de regeling voorts volgens de in België geldende rechtsregelen aan de kosten van levensonderhoud is aangepast (artikel 11, in fine);

15 dat deze gezamenlijke bepalingen dan ook zijn te beschouwen als „nationale wetgevingen" in de zin van artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71;

16 dat voorts in de bijlagen der verordening voor de hierbedoelde wetgeving geen bijzondere wijze van uitvoering is voorzien;

17 Overwegende dat de tweede vraag van de Arbeidsrechtbank te Brussel op grond van een en ander in die zin moet worden beantwoord dat artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71 toepasselijk is te achten op werknemers op wie het bij besluit van 7 augustus 1952 ingevoerd verzekeringsstelsel — waarvan de continuïteit in de Belgische wet van 16 juni 1960 is verzekerd — van toepassing is — of geweest is —;

18 Overwegende dat met betrekking tot de eerste vraag kan worden volstaan met de vaststelling dat naar luid van artikel 10, lid 1, eerste alinea, „tenzij in deze verordening anders is bepaald, ... de uitkeringen bij invaliditeit ..., verkregen op grond van een wettelijke regeling van een of meer Lid-Staten, op generlij wijze [kunnen] worden verminderd, gewijzigd, geschorst, ingetrokken of verbeurd verklaard op grond van het feit dat de rechthebbende op het grondgebied van een andere Lid-Staat woont" dan waar het tot uitkering verplichte orgaan zich bevindt;

19 dat de verordening geen enkele bepaling bevat waarin voor gevallen als het onderhavige van dit artikel wordt afgeweken;

20 dat het op deze vraag te geven antwoord derhalve slechts bevestigend kan luiden;

21 dat derhalve in antwoord op de eerste vraag van de Arbeidsrechtbank te Brussel voor recht moet worden verklaard dat bij gebreke van uitdrukkelijke, andersluidende bepalingen, de in artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 1408/71 voorgeschreven opheffing van ten aanzien van het verblijf gestelde clausules, geldt jegens de gerechtigde tot uitkeringen die in de wetgeving van een Lid-Staat zijn gewaarborgd en betrekking hebben op een bezoldigde werkzaamheid, uitsluitend verricht in een gebied dat destijds met een Lid-Staat bijzondere betrekkingen onderhield, terwijl die gerechtigde, onderdaan van een Lid-Staat, verblijf houdt op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke voor de uitkeringen van sociale zekerheid, verband houdende met de op dat grondgebied verrichte werkzaamheden, heeft op te komen;

Ten aanzien van de kosten

22 Overwegende dat de kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening van haar opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking komen;

23 dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een voor de Arbeidsrechtbank te Brussel opgeworpen incident is te beschouwen, zodat deze laatste over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de vragen door de Arbeidsrechtbank te Brussel bij vonnis van 6 september 1976 gesteld, verklaard voor recht:

1. **Artikel 2, lid 1, van verordening 1408/71 is toepasselijk te achten op werknemers op wie het bij besluit van 7 augustus 1952 ingevoerd verzekeringsstelsel — waarvan de continuïteit in de Belgische wet van 16 juni 1960 is verzekerd — van toepassing is — of geweest is —;**

2. Bij gebreke van uitdrukkelijke, andersluidende bepalingen, geldt de in artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 1408/71 voorgeschreven opheffing van ten aanzien van het verblijf gestelde clausules, jegens de gerechtigde tot uitkeringen die in de wetgeving van een Lid-Staat zijn gewaarborgd en betrekking hebben op een bezoldigde werkzaamheid, uitsluitend verricht in een gebied dat destijds met een Lid-Staat bijzondere betrekkingen onderhield, terwijl die gerechtigde, onderdaan van een Lid-Staat, verblijf houdt op het grondgebied van een andere Lid-Staat dan die welke voor de uitkeringen van sociale zekerheid, verband houdende met de op dat grondgebied verrichte werkzaamheden, heeft op te komen.

Kutscher Donner Pescatore Mertens de Wilmars Sørensen

Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco Touffait

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op eenendertig maart negentienhonderdzevenenzeventig.

De griffier

A. Van Houtte

De president

H. Kutscher

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL F. CAPOTORTI VAN 9 MAART 1977 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

1. Het gaat in casu om de vraag of, wanneer een burger van een Lid-Staat jegens een orgaan van sociale zekerheid van een andere Lid-Staat een aanspraak op uitkeringen heeft verkregen wegens werkzaamheden, buiten de Gemeenschap verricht in een destijds geassocieerd en thans onafhankelijk gebied, naar gemeenschapsrecht aan betaling der uitkeringen de voorwaarde mag worden verbonden dat betrokkene in de tot uitkering verplichte Staat woont. Een dergelijke problematiek is aan de orde in de zaak 79/76, Fossi, waarin de advocaat-generaal Warner gisteren zijn conclusie heeft genomen; er zij echter op gewezen dat de beide casusposities in feitelijk

1 — Vertaald uit het Italiaans.